

## **ПОЕТИКА. ІСТОРИЧНА ПОЕТИКА**

УДК 821.111(430)–1Аус.09

### **УРБАНІСТИЧНИЙ ОБРАЗ НЬЮ-ЙОРКА В АНГЛОМОВНІЙ ПОЕЗІЇ РОЗИ АУСЛЕНДЕР**

**Ірина Олександрівна Вікирчак**

[orcid.org/0000-0002-4576-0623](https://orcid.org/0000-0002-4576-0623)

[i.vikyrchak@gmail.com](mailto:i.vikyrchak@gmail.com)

*Аспірантка*

*Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури  
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича  
Бул. М. Коцюбинського, 2, 58012, м. Чернівці, Україна*

**Анотація.** Англомовна поезія Рози Ауслендер – цікавий феномен у біографії та творчості німецькомовної авторки, пов'язаний із практичними аспектами життя в еміграції та пережитими душевними травмами. Проаналізувавши поетичні тексти авторки, створені англійською мовою на еміграції в США між 1947 та 1956 роками (поетична збірка „Заборонене дерево”) та деякі пізніші прозові тексти, інтерв'ю, доходимо висновків про неоднозначне ставлення Рози Ауслендер до Нью-Йорка. Таке ж ставлення до мегаполісу поділяла з нею й американська поетеса Маріанна Мур, з якою Ауслендер приятелювала, і дружба ця була важливою для творчого життя буковинської авторки в еміграції. Розглядається також різне сприйняття Нью-Йорка Розою Ауслендер двох різних періодів її проживання там: кінця 1920-х, коли її поезії були традиційними за формою й експресіоністичними за стилем, писалися німецькою мовою, і англомовні повоєнного періоду – серед них верлібри та експериментальні для авторки форми. Незважаючи на численні топографічні назви, що з'являються у поезіях, зібраних у „Забороненому дереві”, головними „нью-йоркськими” мотивами залишаються виклики пристосування до швидкого темпу й ритму життя, прагнення відчуття дому, надія на повторне єднання з Буковиною та німецькою мовою тощо.

**Ключові слова.** Роза Ауслендер, Маріанне Мур, „Заборонене дерево”, Чернівці, Нью-Йорк, американський модернізм, двомовність, американська еміграція.

На долю буковинської поетеси Рози Ауслендер випало чимало: еміграція до США у 20-х роках, повернення в Чернівці, де її застали жахіття другої світової війни, а після її закінчення – нова еміграція, під час якої німецькомовна авторка змінює звичну мову писання на англійську.

У 1947 році, ступивши на борт корабля “SS Welsley Victory” у Марселі, Роза Ауслендер, окрім своїх кількох валіз, везе із собою вантаж трагічного досвіду гетто [5, с. 77]. Будучи також фізично хворою та ослабленою, майже рік поетеса мовчить. На травму пережитого Шоа накладається ще одна – втрата матері, яку Роза не встигає забрати до Штатів. Почуття провини, втрати, травма Голокосту та ослаблене здоров’я відбирають у поетеси голос, який роком пізніше повертається і звучить англійською. На наступні десять років творчості, мало описані ауслендерознавцями, поетеса зникає з німецької мови, а коли знову „виринає” у ній у 1957 році, пише зовсім по-іншому. Ауслендер заново відкриває рідну мову як найцінніший скарб і незнищенне духовне осердя [1].

В англomовний період її улюбленими авторами й новими поетичними орієнтирами стали Маріанна Мур, Воллес Стівенс, Роберт Фрост, Томас Стернз Еліот, Едвард Естлін Камінгс. Під їх впливом поетеса поступово відмовляється від класичної строфіки, знаків пунктуації, навіть намагається експериментувати з візуальною поезією [2, с. 24–25].

У 1995 році розпорядник спадщини Рози Ауслендер Гельмут Браун видає у Німеччині збірку її англomовної поезії “The Forbidden Tree” („Заборонене дерево”). Оскільки ці вірші написані у Нью-Йорку, тематикою мегаполіса неминуче просякнута вся збірка.

Польська дослідниця Марія Кланська зазначає, що Нью-Йорк у віршах періоду першої еміграції (однойменний цикл із 15 поезій) образно зовсім відрізняється від Нью-Йорка під час другої зустрічі поетеси з ним. У німецькомовному циклі 1927–1930 років відчувається значний вплив експресіоніста Георга Гайма, урбаністично-індустріальна зображувана дійсність різко контрастує із прив’язкою до природи, підкреслює її брак у міському просторі. Йдеться про цикл із п’ятнадцяти позицій під назвою „Нью-Йорк”, опублікований у 16-томному виданні поезії Ауслендер. Вірші тематизують важкий, монотонний день праці на фабриці. Вже перший вірш із циклу під назвою “Dämon der Stadt” („Демон міста”) перекликається з однойменним віршем Гайма 1911 року. Молода

поетеса бачить Нью-Йорк кам'яною пусткою, місцем самотності, урбаністично-індустріального поспіху [7, с. 239–245].

Серед англомовних віршів періоду 1947–1956-х років зустрічаємо велику кількість урбаністичних віршів, що зображають Нью-Йорк. Такі поезії “Here Is My Place” („Ось мій дім”), “Columbus Avenue” („Авеню Колумба”), “New York” („Нью-Йорк”), “Next Sunday” („Наступної неділі”), “The Clinic” („Клініка”) та інші. Із 190 віршів зі збірки „Заборонене дерево” топографічна реалія „Мангеттен” згадується у чотирьох. Серед них є окремий вірш із такою ж назвою, де найбільший острів Нью-Йорка називається „чудесною землею” [3, с. 103]. В іншому випадку урбаністиці Мангеттена, „високим будівлям” та „маленьким людям” протиставляється природне середовище, де, навпаки, – люди і трави високі (“Tall Things” / „Усе високе”) [3, с. 75].

У вірші “Here is My Place” („Ось мій дім”) Роза Ауслендер називає Мангеттен своїм домом, бо вона живе „у блискучому місті зі сталі”, а її батьківщина „лежить кілька тисяч футів під водою”. Фраза “my place” перекладається з англійської як „мій дім”, „моє помешкання”, втім, Роза Ауслендер не використовує слово “home” – „дім”, що має конотаційно сильнішу та глибшу прив’язку до класичного розуміння цього поняття. “My place” стосується не конкретного житла, а міста, „кам’яних міських районів”. Серце Мангеттена, у сприйнятті Ауслендер – кам’яне, але вода, тобто ріка Гудзон, є символом надії, оскільки має принести річковими кораблями довгоочікувані новини – „присмак ангела” з Атлантиди: “The ships! I wait for every ship to bring me the flavor of an angel” („А кораблі! Чекаю кожного корабля аби приніс мені присмак ангела”) [3, с. 78]. Затонулою Атлантидою, звичайно, є Буковина, здавалось би, втрачена назавжди, як і рідна німецька. Втім, через кілька років, поетесі вдається повернутися до німецької мови, не Батьківщини, проте „Материзни”.

Далі з’являється Центральний парк – прихисток таких же, як і лірична героїня, де „безпритульні люди платять невисоку ренту”. Тема безпритульності у віршах Рози Ауслендер періоду американської еміграції з’являється доволі часто. Марія Кланська зазначає, що даний мотив, як це не дивно, вперше з’являється не під час першої еміграції до Штатів, а під час перебування в окупованих Чернівцях (цикл “Gettomotive” / „Мотиви гетто”) [7, с. 254].

Річка Гудзон присутня в ще одному вірші – як його місце дії. У поезії “Next Sunday” („Наступної неділі”) прогулянка вздовж ріки

Гудзон подається як мрія усіх „звичайних” міських жителів, які з нетерпінням чекають вихідних, щоб провести час там, де „трава зеленіша, сонце яскравіше, кохання миліше” [3, с. 129].

Часто повторюваним протиставленням у поезіях, написаних англійською мовою в Нью-Йорку, є порівняння авторкою своїх двох „натур”. Наприклад, як у вищезгаданому тексті “Tall Things” („Усе високе”) чи у вірші “How soon?” („Як скоро?”), де вона називає *city life* – як спосіб життя – своєю „другою натурою”. Звідси з’являється здогад, що „перша натура” пов’язана з походженням поетеси – із зеленою Буковиною та її природою. Обидві „натури” стосуються радше способу життя, ніж конкретного місця проживання. Це боротьба людини, яка виросла близько до природи і в контакті з нею, але, закинута долею у велике місто, повинна підкорятися його законам. Їй складно звикнути до організації простору в мегаполісі, організації часу протягом дня чи тижня, буденної рутини, доведеної до автоматизму.

У кількох віршах вона звертається до швидкого ритму робочого тижня, до виснаження, що приходить перед вихідними, до вкрай необхідного відновлення перед новим понеділком:

TYPIST’S PRAYER

Star-ringed horizon  
to you we come  
after office hours  
vegetable hearted.

Our mind lies  
in the waste-basket  
with paper scraps  
our thoughts blank  
as white page  
our mood black as typewriter ribbon.

Collecting our particles  
to you we come yearning  
for oblivion  
in your embrace.

Gather us  
star-ringed horizon  
in your restoring arms  
before the next day’s  
undoing begins [3, с. 189]

МОЛИТВА МАШИНІСТКИ

Озорений горизонте  
ось ми прийшли до тебе  
після офісних годин  
з серцями мов овочі.

Наш розум лежить  
у кошику для сміття  
з макулатурою  
наші порожні думки  
як білий папір  
настрій чорніший друкарської стрічки.

Збираємо себе до купи  
приходимо до тебе у жадобі  
забуття  
в твоїх обіймах.

Збери нас  
озорений горизонте  
в своїх оновлюючих руках  
перед тим як наступний день  
розпочне свою згубу.

Перебуваючи у Нью-Йорку, Роза Ауслендер, як відомо, працювала секретаркою в одній із торгових фірм, тому за цією машиністкою легко упізнаємо авторку вірша, якій не приносить задоволення марудна робота в офісі, яка залишає її з „порожніми думками” та серцем, що стає „овочем” наприкінці виснажливого дня. Єдина надія на відновлення сил – відпочинок наприкінці довгого робочого дня.

Зелені фрагменти міста, наприклад, часто згадувані та відвідувані Розою Ауслендер Центральний Парк, Беттері-парк, берег ріки Гудзон, зображаються як важливі островки відпочинку, що дозволяють людині видихнути з полегшенням та набратися сил на новий день. Неділя як день тижня, вихідні, уїк-енд, коли з’являється можливість провести більше часу на лоні природи, часто зустрічається в поезії Ауслендер. Це передає ритм робочих тижнів, як-от у вірші “Here Is My Place” („Ось мій дім”): “a-mile-a-minute-ride / from rush to rush / from week to weekend tide” („миля за хвилину / від поспіху до поспіху / від тижня до уїкенду”). Англійське слово “tide” може означати „течія”, щось, що „несе потоком” ліричну героїню. Або ж „морський приплив та відплив”, який також є неконтрольованим потоком, проте ритмічним, його неможливо уникнути, лише, пристосувавшись, стати частиною цих припливів та відпливів – поспішних робочих буднів та довгоочікуваних вихідних, коли можна врешті відвести душу, перебуваючи ближче до природи, на зелених островах великого міста. Рядок „від поспіху до поспіху” лише підкреслює регулярну зміну темпу життя, від швидких та насичених буднів до „зелених” неділь.

Нью-Йорк в англомовній поезії Рози Ауслендер – це не стільки роздуми про місто, його географічні чи фізичні об’єкти, як про новий темп та спосіб життя у мегаполісі, так і відмінні від розміреного й близького до природи буковинською краю з дитинства Ауслендер.

У липні 1956 року Роза Ауслендер бере участь у нью-йоркській конференції „Місто письменників на Стейтен Айленді”. Там вона знайомиться з на той час 40-річною Маріанною Мур, яку називають однією з найвидатніших американських поетес ХХ століття. У 1951 році вибрані поезії принесли Мур Національну книжкову премію та Пуліцерівську премію. Маріанна Мур була вражена англійськими та німецькими віршами Рози Ауслендер, це стає початком їхньої дружби [6, с. 226].

Американська дослідниця Леслі Морріс відзначає, що, незважаючи на дружні стосунки та щире зацікавлення творчістю одна одною, між Мур та Ауслендер залишається величезна класова прірва: Мур, що походить із заможної сім'ї та має велику кількість поетичних нагород, та Ауслендер, єврейка з Чернівців, збідніла у вигнанні. Поетеси ведуть між собою кореспонденцію, як у прямому сенсі слова – обмін листами, так і в переносному, „кореспонденцію” всередині своїх віршів. Проте існує чітко відчутна спорідненість у ліриці обох авторок, на думку Морріс, – у ставленні до поезії та мови. Ці проблеми, а також подібні травми внаслідок втрати матері значно сприяють зближенню жінок, їхньому спілкуванню та їхній дружбі [9, с. 97–99].

Італійська дослідниця Франческа Меліні у своїй статті про стосунки Маріанни Мур та Рози Ауслендер звертає увагу на те, що дві поетеси поділяли також двозначне ставлення до Нью-Йорка. Емоції обох щодо життя в Нью-Йорку коливаються від одних крайнощів до інших: від любові до ненависті. Маріанна Мур, переїхавши на Мангеттен у 1918 році, не почувалася там добре, вона була там радше чужою. При цьому Нью-Йорк був її улюбленим містом. Роза Ауслендер незмінно почувалася тут чужинкою, їй так і не вдалося стати частиною цього міста [8, с. 172–173]. У одному з радіоінтерв'ю Роза Ауслендер зазначає: „Нью-Йорк – це одне із найбільш вражаючих місць, як в негативному, так і в позитивному сенсі. Протягом кількох років життя в Нью-Йорку було для мене нав'язливим викликом” [4, с. 18].

І хоч Америка асоціювалася у неї із поняттями холоду, темряви, сірої буденності та чужості, у пізніших коментарях Ауслендер визнає, що Нью-Йорк дав їй відчуття дому: „Чого я зовсім не очікувала, – я сумую за Нью-Йорком – самій не віриться, але це правда. Він став для мене другою Батьківщиною – „Батьківщиною” занадто гучно сказано, але найближче до цього відчуття те, що в Нью-Йорку було відчуття дому”, – напише Роза Ауслендер у одному з листів рівно через десять років від дня, коли ступила на борт корабля, що привіз її на Північноамериканський континент [5, с. 96–97].

Отже, ставлення поетеси Рози Ауслендер до Нью-Йорка, де вона провела значну частину свого життя, доволі неоднозначне. З одного боку, в її англійських віршах та пізніших коментарях знаходимо відгуки про „відчуття дому”, з іншого – це постійна внутрішня боротьба за це відчуття, неприйняття життєвого ритму, робочого режиму мегаполісу, його постійного невгамовного

неспокою. Але знаходимо у віршах періоду між 1946 та 1957 роками ще й інший аспект цього мотиву – це надія та постійний зв'язок із Буковиною, рідним краєм поетеси.

Дружба з поетесою Маріанною Мур протягом цього нью-йоркського періоду та писання поезій англійською мовою були дуже важливим етапом у житті та творчості Рози Ауслендер. Товаришуючи та обмінюючись листами й поезіями, обидві авторки поділяли й двозначні відчуття щодо своїх „стосунків” із містом та життя в ньому.

1. *Рихло П. В.* Історія і людська доля в німецькомовній ліриці Буковини / Петро Васильович Рихло // Голокост і сучасність. – 2010. – № 2. – С. 79–98.
2. *Рихло П. В.* „Мисляче серце, що співає” : передмова // *Ausländer Rose. Phönixzeit* / Ауслендер Роза. Час фенікса. – Чернівці : Книги–XXI, 2011. – С. 13–30.
3. *Ausländer Rose.* The Forbidden Tree. Englische Gedichte. – Frankfurt a. M. : Fischer Taschenbuch Verl., 1995. – 282 S.
4. *Ausländer Rose.* Die Nacht hat zahllose Augen: Prosa / Rose Ausländer. – Berlin : Fischer Taschenbuch Verlag GmbH, 1995. – 180 S.
5. *Braun H.* Rose Ausländer. Zu ihrer Biographie / Helmut Braun. – Stuttgart : Radius-Verl., 1999. – 218 c.
6. *Helfrich Cilly.* Rose Ausländer. Biographie / Cilly Helfrich. – Zürich : Pendo Verlag AG, 1998. – 365 S.
7. *Kłańska Maria.* Między pamięcią a wyobraźnią. Uniwersum poezji Rose Ausländer / Maria Kłańska. – Wrocław : Oficyna Wydawnictwa ATUT, 2015. – 419 s.
8. *Melini F.* Marianne Moore und Rose Ausländer: Chronik einer Freundschaft / Francesca Melini // Zeitschrift der Germanisten Rumäniens. Dokumentation zum VII. Kongress der Germanisten Rumäniens 2006. – București : GGR & Editura Paideia, 2007. – S. 162–174.
9. *Morris L.* Omissions Are Not Accidents: Marianne Moor, Rose Ausländer und die amerikanische Moderne / Leslie Morris // Gebt unseren Worten nicht euren Sinn. – Köln : Rose-Ausländer Stiftung, 2001. – S. 97–109.

## УРБАНИСТИЧЕСКИЙ ОБРАЗ НЬЮ-ЙОРКА В АНГЛОЯЗЫЧНОЙ ПОЭЗИИ РОЗЫ АУСЛЕНДЕР

*Ірина Олександрівна Вікирчак*  
[orcid.org/0000-0002-4576-0623](https://orcid.org/0000-0002-4576-0623)

[i.vikyrchak@gmail.com](mailto:i.vikyrchak@gmail.com)

Аспирантка

Кафедра мировой литературы и теории литературы  
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича  
Ул. Коцюбинского, 2, 58012, г. Черновцы, Украина

**Аннотация.** Англоязычная поэзия Розы Ауслендер – интересный феномен в биографии и творчестве немецкоязычной поэтессы, связан с практическими аспектами жизни в эмиграции и пережитыми душевными травмами. Проанализировав ее поэтические тексты, созданные на английском языке в период эмиграции в США между 1947 и 1956 годами (поэтический сборник „Запретное дерево”), и некоторые более поздние прозаические тексты, интервью, приходим к выводу о неоднозначном отношении Розы Ауслендер к Нью-Йорку. Такое же отношение к мегаполису разделяла с ней и американская поэтесса Марианна Мур, с которой Ауслендер дружила, и дружба эта была важной для творческой жизни буковинской поэтессы в эмиграции. Рассматривается также различное восприятие Нью-Йорка Розой Ауслендер во время двух периодов ее проживания там: в конце 1920-х, когда ее стихотворения были традиционными по форме и экспрессионистическими по стилю, писались на немецком языке; и англоязычные верлибры послевоенного периода. Несмотря на многочисленные топографические названия, появляющиеся в стихах, собранных в „Запретном дереве”, главными „нью-йоркскими” мотивами остаются вызовы приспособления к быстрому темпу и ритму жизни, стремление ощутить себя дома, надежда на воссоединение с Буковиной и родным немецким языком и т. п.

**Ключевые слова:** Роза Ауслендер, „Запретное дерево”, Черновцы, Нью-Йорк, американский модернизм, двуязычие, американская эмиграция.

## URBAN IMAGE OF NEW YORK IN THE ENGLISH POETRY BY ROSE AUSLANDER

*Iryna Vikyrchak*

[orcid.org/0000-0002-4576-0623](https://orcid.org/0000-0002-4576-0623)

[i.vikyrchak@gmail.com](mailto:i.vikyrchak@gmail.com)

*The Department of World Literature and Literature Theory*

*Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

*2 Kotsiubynskoho str., 58012, Chernivtsi, Ukraine*

**Abstract.** English poetry by Rose Ausländer is an interesting phenomenon in the biography and writing of the German-speaking author, associated with the practical aspects of life in exile and psychological traumas. Using the method of analysis of poetic texts created by her in English during the life in emigration in the United States between 1947 and 1956 (poetry collection “The Forbidden Tree”) and some later prose texts, interviews, we conclude that Rose Ausländer had an ambiguous attitude to New York. The same attitude to the metropolis was shared by the American poet Marianne Moore, with whom Ausländer developed friendship, which played an important role for the creative life of the Bukovynian author in exile. We also consider the different perceptions of New York by Rose Ausländer during the two different periods of her residence there: the late 1920s when poetry was traditional in form and expressionist in style, written in German; and English free verse during the post-war period. Despite numerous topographical



names that appear in the poetry collection “The Forbidden Tree”, the main New York motives remain the challenges to adapt to the rapid pace and rhythm of life, urge for the feeling of home, hope for a reunion with Bukovyna and German language etc.

**Key words:** Rose Ausländer, “The Forbidden Tree”, Chernivtsi, New York, American Modern Poetry, bilingualism poetry, American emigration.

### References

1. Rykhlo P. V. *Istoriia i liuds'ka dolia v nimets'komovnii lirytsi Bukovyny* [History and Person's Fate in the German Poetry of Bukovyna]. *Holokost i suchasnist'*, 2010, no. 2, pp. 79–98 (in Ukrainian).
2. Rykhlo P. V. “Mysliache sertse scho spivaie” [The thinking singing heart]. In: Ausländer Rose. *Phönixzeit*. Chernivtsi, 2011, pp. 13–30. (in Ukrainian).
3. Ausländer Rose. *The Forbidden Tree. Englische Gedichte*. Frankfurt a. M., 1995, 282 p.
4. Ausländer R. *Die Nacht hat zahllose Augen: Prosa*. Berlin, 1995, 180 p.
5. Braun H. *Rose Ausländer. Zu ihrer Biographie*. Stuttgart, 218 p.
6. Helfrich Cilly. *Rose Ausländer. Biographie*. Zürich, 365 p.
7. Kłańska Maria. *Między pamięcią a wyobraźnią. Uniwersum poezji Rose Ausländer*. Wrocław, 2015, 419 p.
8. Melini F. Marianne Moore und Rose Ausländer: Chronik einer Freundschaft. In: *Zeitschrift der Germanisten Rumäniens. Dokumentation zum VII. Kongress der Germanisten Rumäniens 2006*. București, 2007, pp. 162–174.
9. Morris L. Omissions Are Not Accidents: Marianne Moor, Rose Ausländer und die amerikanische Moderne. In: *Gebt unseren Worten nicht euren Sinn*. Köln, 2001, pp. 97–109.

### Suggested citation

Vikyrychak I. Urbanistychnyi obraz N'iu-Iorka u anhlomovnii poezii Rozy Auslender [Urbanistic Image of New York in English Poetry by Rose Ausländer]. *Pytannia literaturoznavstva*, 2016, no. 94, pp. 82–90. (in Ukrainian).

Стаття прийнята до друку 20.12.2016 р.